

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

Допускається до захисту
Завідувач кафедри публічного управління,
адміністрування та міжнародної економіки

назва кафедри

професор Сокольська Т.В.

підпис, вчене звання, прізвище, ініціали

« 10 » листопада 2023 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

МОТИВАЦІЙНА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Виконав: Мельник Владислав Андрійович

прізвище, ім'я, по батькові

підпис

Керівник: професор Сокольська Тетяна Вікторівна

вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові

підпис

Рецензент: професор Юхименко Петро Іванович

вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові

підпис

Я, Мельник Владислав Андрійович, засвічую, що кваліфікаційну роботу виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності.

Біла Церква – 2023

АНОТАЦІЯ

Мельник Владислав Андрійович. Мотиваційна політика розвитку громадянського суспільства в Україні

Досліджено теоретико-методологічні засади державної політики розвитку громадянського суспільства, його генезис та сутність; поняття держави, її ознаки, властивості та цінність; держава і громадянське суспільство: політика та принцип взаємодії. Проаналізовано державну політику розвитку громадянського суспільства в Україні; державотворчі процеси та становлення української державності. Оцінено стан і перспективи громадянського суспільства в Україні, його цінності та вплив війни. Вивчено європейський досвід розбудови громадянського суспільства.

Використано методичні підходи, методи, зокрема: діалектичний метод пізнання (для визначення громадянського суспільства, його генезису та сутності); логічний (для аналізу державної політики розвитку громадянського суспільства в Україні; державотворчих процесів та становлення української державності); системний аналіз (для оцінки стану і перспектив розвитку громадянського суспільства в Україні, його цінності та вплив війни.); порівняльний аналіз (для співставлення розвитку громадянського суспільства в Україні, та зарубіжних країнах); статистичні (для визначення ефективності державної політики розвитку громадянського суспільства); абстрактно-логічний (для теоретичних узагальнень і формулювання висновків дослідження); тощо.

Виявлено, що державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства це комплекс стратегічних завдань і цілеспрямованих заходів, що реалізуються органами державної влади з метою створення або удосконалення умов і можливостей для впливу громадян на розвиток держави і суспільства, вирішення соціальних проблем, задоволення ними власних інтересів та потреб. При цьому основними її завданнями є законодавче закріплення різних форм демократії участі, а правова база створення та діяльності організацій громадянського суспільства має формуватися за європейськими стандартами. Інституалізація громадянського суспільства в Україні до цього часу має переважно декларативний характер, а існуючі форми інтеракції між громадянами та державою здебільшого виявляються неадекватними до сучасних реалій. Саме тому, незважаючи на постійне зростання в Україні кількості інститутів громадянського суспільства, потенціал їх розвитку суттєво обмежується інституційними проблемами, зокрема в частині впливу на суспільно-політичні процеси в країні та її соціально-економічне життя.

Зроблено висновок, що громадянське суспільство – це сукупність неполітичних відносин (міжособистісних, сімейних, економічних, культурних, релігійних, національних), а також структур, що розвиваються за межами та без безпосереднього втручання держави. Головними атрибутами громадянського суспільства є: наявність публічного простору, засобів і центрів комунікації, наслідком чого є формування сфери громадського життя і громадської думки; організоване громадське життя вільних і рівних індивідів, чії права захищені конституцією та законами; незалежні від держави, добровільні асоціації, автономність яких усвідомлена на індивідуальному і колективному рівні; зорієнтована на громадські інтереси та публічну політику діяльність, наслідком якої є кооперація та солідарність між людьми, спілкування на засадах взаємної довіри та співробітництва.

Державою мають бути створені умови для здійснення ефективного громадського контролю за діяльністю органів влади. Реалізація засад взаємодії громадянського суспільства й органів публічної влади в Україні має здійснюватися у формі взаємодії, взаємоконтролю, взаємодопомоги та співпраці за принципом «горизонтальних», партнерських відносин.

Особливістю сучасного етапу взаємодії громадського суспільства і держави в Україні є те, що це відбувається в умовах нової реальності, коли громадянське суспільство і держава об'єднані спільною метою – перемогти ворога, зберегти життя і здоров'я українців, відновити територіальну цілісність держави, захистити суверенне право українського народу самому визначати, як відбудовувати й розвивати країну.

Кваліфікаційна робота магістра містить 89 сторінок, 4 таблиці, 9 рисунків, список використаних джерел із 108 найменувань, 2 додатки.

Ключові слова: громадянське суспільство, державна політика, державотворчі процеси, концепт громадської стійкості, цінності, європейський досвід.

ANNOTATION

Melnyk Vladyslav. Motivational policy of civil society development in Ukraine

It has been investigated the theoretical and methodological foundations of the state policy of the development of civil society, its genesis and essence have been studied; the concept of the state, its features, properties and value; state and civil society: policy and principle of interaction. The state policy of civil society development in Ukraine is analyzed; state-building processes and formation of Ukrainian statehood. The state and prospects of civil society in Ukraine, its values and the impact of the war. The European experience of building civil society was studied.

It has been used methodical approaches, methods dialectical method of cognition (to define civil society, its genesis and essence); logical (for the analysis of the state policy of the development of civil society in Ukraine; state-building processes and the formation of Ukrainian statehood); systemic analysis (to assess the state and prospects for the development of civil society in Ukraine, its values and the impact of the war); comparative analysis (to compare the development of civil society in Ukraine and foreign countries); statistical (to determine the effectiveness of the state policy of civil society development); abstract-logical (for theoretical generalizations and formulation of research conclusions); etc.

It was revealed that the state policy of promoting the development of civil society is a set of strategic tasks and targeted measures implemented by state authorities with the aim of creating or improving conditions and opportunities for citizens to influence the development of the state and society, solve social problems, and satisfy their own interests and needs. At the same time, its main tasks are the legislative consolidation of various forms of participatory democracy, and the legal basis for the creation and activity of civil society organizations should be formed according to European standards. Until now, the institutionalization of civil society in Ukraine is mainly declarative in nature, and the existing forms of interaction between citizens and the state are mostly inadequate to modern realities. That is why, despite the constant growth in the number of civil society institutions in Ukraine, the potential for their development is significantly limited by institutional problems, in particular in terms of influence on the socio-political processes in the country and its socio-economic life.

It has been concluded that civil society is a set of non-political relations (interpersonal, family, economic, cultural, religious, national), as well as structures that develop outside the borders and without direct intervention of the state. The main attributes of civil society are: the presence of public space, means and centers of communication, the consequence of which is the formation of the sphere of public life and public opinion; organized public life of free and equal individuals whose rights are protected by the constitution and laws; independent from the state, voluntary associations whose autonomy is recognized at the individual and collective level; activity oriented to public interests and public policy, the result of which is cooperation and solidarity between people, communication based on mutual trust and cooperation.

The state must create conditions for effective public control over the activities of government bodies. Implementation of the principles of interaction between civil society and public authorities in Ukraine should be carried out in the form of interaction, mutual control, mutual assistance and cooperation based on the principle of "horizontal", partnership relations.

The peculiarity of the modern stage of interaction between civil society and the state in Ukraine is that it takes place in the conditions of a new reality, when civil society and the state are united by a common goal - to defeat the enemy, preserve the lives and health of Ukrainians, restore the territorial integrity of the state, protect the sovereign right of the Ukrainian people to determine for themselves how to rebuild and develop the country.

The master's qualification work contains 89 pages, 4 tables, 9 figures, the list of the used sources from 108 names, 2 appendices.

Keywords: civil society, state policy, state-building processes, the concept of social stability, values, European experience.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	8
1.1. Поняття держави, її ознаки, властивості та цінність	8
1.2. Генезис та сутність громадянського суспільства	17
1.3. Держава і громадянське суспільство: політика та принцип взаємодії	24
Висновки до розділу 1	27
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ	29
2.1. Аналіз державотворчих процесів та становлення Української державності як поштовх розвитку громадянського суспільства	34
2.2. Оцінка стану та мотиваційних механізмів розвитку громадянського суспільства в Україні	33
2.3. Моніторинг цінностей громадянського суспільства та вплив війни	52
Висновки до розділу 2	59
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	61
3.1. Концепт громадської стійкості	61
3.2. Європейський досвід розбудови і мотивації розвитку громадянського суспільства	64
Висновки до розділу 3	72
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	76
ДОДАТКИ	87

ВСТУП

Актуальність досліджень. Піднесення громадянської активності є одним з найбільших досягнень сьогодення й доказом, що спростовує будь-які скептичні підходи та маніпулювання громадянською спроможністю і зрілістю українського суспільства. Трансформація української політичної системи, спричинена Революцією гідності, свідчить не тільки про зростання ролі громадянського суспільства в розбудові демократичної держави, але й про початок формування нового рівня відносин у трикутнику «громадяни – громадянське суспільство – держава».

У сучасних умовах соціальна відповідальність у всіх сферах суспільного життя (економічній, політичній і соціальній) є однією з провідних вимог громадянського суспільства. Більшість населення України вже усвідомлює, що змінити державу не можна, покладаючись лише на політиків. З одного боку, досягнуто суспільний консенсус щодо основних демократичних цінностей, вимог суспільства до держави, її зовнішньополітичних орієнтацій. З іншого – суспільство все ще залишається вразливим до різного роду загроз і викликів успадкованої реальності.

Отже, формування громадянського суспільства є одним з пріоритетних завдань для держав, які прагнуть до демократичних перетворень на основі цінностей європейської політичної культури. Такі цінності можуть бути реалізовані тільки на підставі послідовного утвердження демократичних основ розвитку суспільства, прав і свобод людини у всіх їхніх проявах, побудови правової держави, становлення громадянського суспільства. І саме сьогодні, коли Україна рухається у напрямі запровадження демократичних стандартів життя та управління, вивчення мотиваційної політики щодо розвитку громадянського суспільства є надзвичайно актуальним. Адже, лише спираючись на теоретичне наукове підґрунтя, можна ефективно прогнозувати та керувати реальними суспільними процесами

Мета кваліфікаційної роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні й практичній реалізації ефективних механізмів формування та розвитку мотиваційної політики розвитку громадянського суспільства в Україні

Об'єкт дослідження – процес формування та розвитку мотиваційної політики щодо громадянського суспільства в Україні

Предмет дослідження – механізми мотиваційної політики розвитку громадянського суспільства в Україні.

У кваліфікаційній роботі магістра застосовані загальнонаукові і спеціальні методи дослідження, зокрема: діалектичний метод пізнання (для визначення громадянського суспільства, його генезису та сутності); логічний (для аналізу державної політики розвитку громадянського суспільства в Україні; державотворчих процесів та становлення української державності); системний аналіз (для оцінки стану і перспектив розвитку мотиваційної політики щодо розвитку громадянського суспільства в Україні, його цінності та вплив війни.); порівняльний аналіз (для співставлення розвитку громадянського суспільства в Україні, та зарубіжних країнах); статистичні (для визначення ефективності державної політики розвитку громадянського суспільства); абстрактно-логічний (для теоретичних узагальнень і формулювання висновків дослідження); тощо.

Інформаційними джерелами написання кваліфікаційної роботи магістра були Закони України, інші нормативно-правові акти; звітно-аналітичні та статистичні дані Державної служби статистики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, Асоціації міст України та громад, Громадських організацій «Бюро аналізу політики», «Громадський рух «Народний контроль», аналітичні матеріали міжнародних організацій, результати наукових досліджень тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Шай Р. Я. Питання типології держави і права з позиції формаційного підходу.
URL:<https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/may/2496/vnulpurn201581328.pdf>.
2. Поняття, походження та сутність держави.
URL:https://arm.naiu.kiev.ua/books/tdp-new/info/lection/lec1/tema1_1.html.
3. Наумкіна С.М., Каспарова К.О. Держава як інститут політичної системи: генезис поняття.
URL:https://duan.edu.ua/images/News/UA/Departments/Law/2021/Politology_conf_2021.pdf#page=49.
4. Сухонос В.В. Теорія держави і права. Підручник. Видавництво «Книга». 2023. 544 с.
5. Ващенко К.О., Корнієнко В.О. Держава як базовий інститут політичної системи. URL:
https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/13vashenko_politologiya_dlya_vchitelya/8..htm.
6. Богів Я. С. Народний суверенітет : правова теорія та державотворча практика: монографія. Київ: «Видавництво Людмила», 2019. 416 с.
7. Теорія держави і права в схемах та таблицях: навчальний посібник .Кол. авт.; за заг. ред. Л. Р. Наливайко. К.: «Хай-Тек Прес», 2020. 296 с.
8. Бариська Я. О., Попович Т. П. Генезис поняття «Державного режиму»: окремі теоретико-правові аспекти. URL:
https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/41721/1/blackseafoundation_%D0%B0%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%BB%D1%8C_%202016%20%281%29.pdf.
9. Базилевич В.Д., Гражевська Н.І., Гайдай Т.В. та ін. Історія економіки та економічної думки: Підручник. За ред. В.Д. Базилевича. Київ: Знання, 2018. 775 с.
10. Козюк В. В., Родіонова Л. А., Длугопольський О. В. [та ін.]. Історія економіки та економічної думки: підруч. За ред. В. В. Козюка, Л. А. Родіонової. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. 792 с.
11. Кіштайні Н. Коротка історія економіки: книга. Видавництво «Наш формат». 2022 р. 256 с.

12. Лісовська Ю. П., Лісовський П. М., Подоляка С. А. Правова держава : історія, теорія, методологія : навч. посіб. Київ : Кондор, 2018. 347 с.
13. Тицька Я. О., Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г. та ін. Теорія держави і права : навчальний посібник. Міжнародний гуманітарний ун-т. Одеса, 2021. 193 с.
14. Пендюра М. М. Теорія держави та права. Курс інтерактивних лекцій. К. : 7БЦ, 2023. 468 с.
15. Концепція правової держави Б. Кістяківського: філософсько-правові виміри. URL:
https://chtyvo.org.ua/authors/Homeniuk_Zoriana/Kontseptsiia_pravovoi_derzhavy_V_Kistiakivskoho_filosofsko-pravovi_vymiry.
16. Цвік М. В., Петришин О. В., Авраменко Л. В. та ін. Загальна теорія держави і права. За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. Харків: Право, 2009. 584 с.
17. Єрмолаєв В. М. Історія держави і права України. Підручник. Видавництво: «Право». 2021. 472 с.
18. Бандурка О. М. Історія держави і права зарубіжних країн : підручник. Харків: ХНУВС, 2021. 596 с.
19. Крестовська Н.М., Матвєєва Л.Г., Тицька Я. О., Атаманова Н.В., Арабаджи Н.Б. Теорія держави і права: навчальний посібник. Міжнародний гуманітарний ун-т. 2021. 193 с.
20. Цивілізаційна ідентичність українства: історія і сучасність. Авт. кол.: О. Рафальський (керівник), Я. Калакура (науковий редактор), О. Калакура, М. Юрій. Київ : ППіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2022. 512 с.
21. Конвенція ООН з морського права: ООН. Конвенція, Міжнародний документ від 10.12.1982 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_057#Text .
22. Дем'янюк Ю.А., Купрієнко Д.А., Діденко О.В. та ін. Територія і кордони у міжнародному праві: навчальний посібник. Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2014. . 232с.
23. Закон України «Про державний кордон України» від 18 грудня 1991. Редакція 23.09.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text>.

24. Повітряного кодексу України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 48-49, ст.536. Редакція від 02.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17#Text>.

25. Гіда Є. О., Білозьоров Є. В., Завальний А. М., Осауленко А. О. Вступ до правоохоронної діяльності: Навчальний посібник. За заг. ред. Є.О. Гіди. К. : ФОП О.С. Ліпкан, 2011.

26. Перегуда Є.В. та ін. Політологія: навчальний посібник. К.: КНУБА, 2011. 216 с.

27. Теорії походження держави і права. URL :<http://surl.li/lrkey>.

28. Загальна теорія права: підручник. За ред. О.В. Петришина. Харків : Право, 2020. С.93-108.

29. Громадянське суспільство в Україні: сучасний стан, виклики, стратегія модернізації: монографія: у 3 т. За заг ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка та акад. НАПрН О. В. Скрипнюка. Київ : Юрид. думка, 2019. Т. 2.

30. Кириченко В. М., Кириченко Ю. В., Соколенко Ю. М. Політико-правова система України: підручник. За заг. ред. В. М. Кириченка. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 304 с.

31. Політична система і громадянське суспільство: європейські і українські реалії: Монографія. За заг. ред. д.і.н., проф. А. І. Кудряченка. К.: НІСД, 2007. 396 с.

32. Право і прогрес: запити громадянського суспільства / [Ю. С. Шемшученко, Н. М. Оніщенко. Н. М. Пархоменко та ін.] ; за заг. ред. Н. М. Оніщенко. Київ : Наукова думка, 2020. 367 с.

33. Чистоколяний Я. Періодизація основних етапів становлення та розвитку громадянського суспільства в незалежній Україн. Історико-правовий часопис: журнал. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2016. № 1 (7). С. 107-112.

34. Мельничук І.С. Сутність та роль громадянського суспільства в Україні. URL:<https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/34734/1/%D0%9C%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%87%D1%83%D0%BA%20%D0%86.%D0%A1..PDF>.

35. Дубас Н.Я. Ідея громадянського суспільства у працях античних мислителів та філософів середньовіччя. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2013. №1. С. 19-26.

36. Пашков А.С. Ідея права у філософсько-правовому вченні Гегеля. Вісник КУ. Серія: Філософія. Політологія. Вип. 66-67. К.: ВПЦ “Київський університет” 2004. С. 73

37. Краснопольська Т.М. Взаємодія громадянського суспільства та правової держави : навч.-метод. посібник. Одеса : Фенікс, 2015. 104 с.

38. Боднар К.А. Громадянське суспільство і детермінанти оптимізації його розвитку в Україні . Гілея (науковий вісник): [зб. наук. праць]. гол. ред. В.М.Вашкевич. К., 2010. Вип. 32. С. 213-219.

39. Бельська Т. В. Глобальне громадянське суспільство в світовому інформаційному просторі: проблеми і перспективи . Політологічні студії : зб. наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса НАН України. Кам'янець-Поділ. : Вид-во К-ПНУ ім. Івана Огієнка. 2016. Вип. 5. С. 9-23.

40. Бебик В. Глобальне громадянське суспільство: теорія, методологія, менеджмент. Політичний менеджмент №6. 2006. С. 140-147.

41. Ковальчук С. В. Правові форми взаємодії громадянського суспільства з органами публічної влади. ECONOMIC AND LAW PARADIGM OF MODERN SOCIETY : зарубіжний науковий журнал. 2018. № 2. С. 91–96.

42. Зарічний О. А. Взаємодія держави та громадянського суспільства через інститути участі громадян в управлінні державними справами. Європейські перспективи. 2015. № 1. С. 48-51.

43. Мельник Л. А. Взаємодія держави та інститутів громадянського суспільства: основні поняття, проблеми та стратегічні напрями. Державне управління: удосконалення та розвиток. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2019/30.pdf.

44. Крупник А., Орлов О. Держава і громадянське суспільство: алгоритм взаємодії. <https://www.prostir.ua/?news=derzhava-i-hromadyanske-suspilstvo-alhorytm-vzajemodiji>

45. Андрійчук Т. Державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства: проблеми організаційно-функціонального забезпечення. Політичні дослідження. 2021. №2. С. 80-96.

46. Волинець С. С. Щодо визначення поняття «державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства». Аспекти публічного управління. 2018. Т. 6. № 6-7. С. 54-63.

47. Українська державність: поняття, основні ознаки, символи, атрибути, витoki та етапи становлення. Голос України. URL: <http://www.golos.com.ua/article/314085>.

48. Селіванов В. Право і влада суверенної України. Методологічні аспекти: моногр. К.: Ін Юре. 2002. 724 с.

49. Борисова О., Климов А. Історія української державності. Підручник для вищих навчальних закладів: у 2-х томах. К.: Видавничий дім «КОНДОР», 2018. Том 1. (Давні часи, Середньовіччя. Нова доба). 344 с.

50. Терлюк І. “Держава” І “Державність”: до проблеми теоретико-правового та історико-правового змісту понять в контексті українського (національного) державотворення. Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Серія: “Юридичні науки”. № 1 (29), 2021. С.17-28.

51. Охрімчу О., Байкені Г. Незалежність України – маяк свободи: з історії українського державотворення. URL: <https://snovmr.gov.ua/nezalezhnist-ukrayiny-mayak-svobody-z-istoriyi-ukrayinskogo-derzhavotvorenniya>.

52. Декларація про державний суверенітет України 16 липня 1990 р. Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1990, N 31, ст.429. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text>.

53. Акт проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 38, ст.502. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12#Text>.

54. Козар Ю. Базові засади розбудови інституту громадянського суспільства в Україні: європейський та вітчизняний досвід. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2023. № 1.С.95-101.

55. Яблонський В. М., Андріюченко Т. В., Бекешкіна І. Е. та ін. Громадянське суспільство України: сучасні практики та виклики розвитку: аналіт. Доповідь. За заг. ред. О. А. Корнієвського, Ю. А. Тищенко, В. М. Яблонського. К.: НІСД, 2018. 128 с.

56. Борщевський В. В., Чех М. М., Лапшина І. А. Розвиток громадянського суспільства в контексті трансформації системи публічного адміністрування в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2021. № 10. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=2259>.

57. Закон України «Про громадські об'єднання». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 1, ст.13а редакцією 27.07.2023.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>.

58. Закон України «Про професійні спілки та гарантії їх діяльності». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 45, ст.397.За редакцією 31.03.2023.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14#Text>.

59. Закон України «Про органи самоорганізації населення». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 48, ст. 254. За редакцією 01.01.2020.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2625-14#Text>

60. Закон України «Про благодійну діяльність і благодійні організації». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 25, ст.252. За редакцією 11.12.2022.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>

61. Закон України «Про доступ до публічної інформації». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 32, ст. 314. За редакцією 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>.

62. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 40, ст.527. За редакцією 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>.

63. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Редакція від 25.10.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.

64. Закон України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімів». За редакцією 15.06.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3005-20#Text>.

65. Закон України "Про Голодомор 1932-1933 років в Україні" . Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, № 50, ст.504. За редакцією 28.11.2006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-16#Text>

66. Закон України "Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті". Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 25, ст.190. За редакцією 27.0.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-19#Text>

67. Закон України "Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки". Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 26, ст.219. За редакцією 27.07.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19#Text>

68. Закон України , "Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії російської федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну" . За редакцією 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-20#Text>.

69. Постанова Кабінету Міністрів України від 05.11.2008 № 976 «Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади» (зі змінами), від 24.06.2023 № 629. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976-2008-%D0%BF#Text>.

70. «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» (зі змінами), від 12.10.2011 № 1049. За редакцією 27.06.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF#Text>

71. Указ Президента «Про національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки» від 27.09.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text>.

72. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки» від 27.09.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text>.

73. Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Концепція розвитку громадянської освіти в Україні» від 3 жовтня 2018 р. № 710-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80#Text>.

74. Реалізація Національної стратегії місцевими державними адміністраціями. URL: <http://surl.li/luqfi>.

75. Програма розвитку інформаційного простору Київської області на 2021–2024 роки. URL: <https://koda.gov.ua/normdoc/pro-skhvalennya-proiektu-programi-rozvi-5>.

76. Регіональна програма сприяння розвитку громадянського суспільства, відзначення свят державного, регіонального, місцевого значення та здійснення представницьких, інших заходів у Чернівецькій області на 2021-2023 роки. URL: <https://bukoda.gov.ua/storage/app/sites/23/uploaded-files/suspil.pdf>

77. Регіональна програма сприяння розвитку інформаційного простору та громадянського суспільства у Львівській області на 2021 – 2025 роки. URL: <https://lvivoblrada.gov.ua/programi-2021-2025-rokiv>.

78. Обласна програма «Відкрита влада» на 2022-2026 роки Житомирської області. URL: https://oda.zht.gov.ua/wp-content/uploads/2022/09/Vidkryta_vlada_2022_2026.pdf.

79. Закон України «Про громадські об'єднання». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 1, ст.1. Редакція від 27.07.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>

80. Закон України «Про основні засади молодіжної політики». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2021, № 28, ст.233. Редакція від 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>

81. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації».

Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 25, ст.252. Редакція від 11.12.2022 .URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>.

82. Закон України «Про асоціації органів місцевого самоврядування». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2009, № 38, ст.534. Редакція від 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1275-17#Text>.

83. Стан розвитку громадянського суспільства в Україні: шлях протягом 30-ти років та ключові аспекти 2021 року: аналіт. доп. Київ : НІСД, 2021. 112 с.

84. Повтарь Н. Центру демократії та верховенства права. URL: <https://cedem.org.ua/news/4365-gromadskyh-ta-blagodijnyh>.

85. Закон України «Про волонтерську діяльність». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 42, ст.435. Редакція від 31.03.2023. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>.

86. Верховна Рада України на пленарному засіданні 15 серпня прийняла 11 Законів, 7 законопроектів і 3 постанови. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/226810.html>.

87. Борщевський В. В., Чех М. М., Лапшина І. А. Розвиток громадянського суспільства в контексті трансформації системи публічного адміністрування в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2021. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/10_2021/6.pdf.

88. Чумаков Д. Д. Проблема розвитку громадянського суспільства в Україні в контексті його взаємодії з інститутом держави. Грані. 2014. № 6. С. 131-135.

89. Матяж С. В., Березянська А. О. Класифікація цінностей та ціннісних орієнтацій особистості. Випуск 213. Том 225. С.27-30.

90. Яблонський В. М., Бекешкіна І. Е., Гелетій М. М. та ін. Громадянське суспільство України: політика сприяння та залучення, виклики та трансформації : аналіт. доп. Київ: НІСД, 2020. С. 6.

91. Соціологічні виміри громадянського суспільства в Україні. За наук. ред. О. Резніка. Київ: Інститут соціології НАН України, 2019. 288 с.

92. Абетка громадянського суспільства. URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/abetka-gromadyanskogo-suspilstva>.

93. Результати соціологічного дослідження "Українське суспільство і європейські цінності". URL: https://lb.ua/news/2017/11/30/383440_bolshinstvo_ukraintsev_priznayut.html.

94. На рекордно високому рівні – КМІС оприлюднив опитування про підтримку вступу до НАТО та ЄС. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-nato-opytuvannya/32484237.html>.

95. Грушецький А. Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021-2022 роках. URL: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1174&page=1>

96. Механізм функціонування громадянського суспільства в умовах війни (осінні читання): збірник тез Всеукраїнської наукової конференції здобувачів вищої освіти (18 листопада 2022 року). Благута Р. Єдність українського громадянського суспільства – головний чинник протидії російській агресії. С. 4.

97. Дорожня карта до самозарадності громадського сектору. Регіональний порядок денний на 2022-2026 роки. URL: https://ednannia.ua/images/Reg_poryad_broshura_A4_Preview.pdf.

98. Шайгородський Ю. Цінності як детермінанти суспільного розвитку. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32310638.pdf>.

99. Мусаєва С. Як українцям стати об'єднаним суспільством. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2023/09/11/7419274/https://www.pravda.com.ua/columns/2023/09/11/7419274>.

100. Судин Д. Як війна вплинула на нашу ідентичність, пам'ять та цінності. URL: <https://tyzhden.ua/iak-vijna-vplynula-na-nashu-identychnist-pam-iat-ta-tsinnosti>

101. Назаров М. С. Національна стійкість України: від концептуальних засад до практичної реалізації. Політичні інститути та процеси. Випуск 2. 2020. .С. 64-69.

102. Резнікова О. Концептуальні підходи до вибору моделі забезпечення національної стійкості . Стратегічні пріоритети. 2019. № 1. С. 18–27.

103. Концепт посилення стійкості демократії В Україні. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/kontseptposilennyastiikosti.pdf>.

104. Концепт посилення стійкості демократії в Україні передбачає зміцнення

парламентаризму та розвиток судової влади. URL:
<https://interfax.com.ua/news/political/938783.html/>

105. Штиршов О.М., Ємельянов В.М. Європейський досвід у сфері взаємодії держави та інститутів громадянського суспільства *Public Administration and Regional Development*». 2020, 9: С. 940-956.

106. Мельник Л. А. Європейський досвід ефективної взаємодії держави та інститутів громадянського суспільства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 4. С. 119–124.

107. Держава і громадянське суспільство в Україні: проблеми взаємодії: монографія. Ред. І. О. Кресіна ; НАН України, Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. К. : Логос, 2007. 314 с.

108. Штиршов О., Ємельянов В. Європейський досвід у сфері взаємодії держави та інститутів громадянського суспільства. *Public Administration and Regional Development*. 2020. С. 941–965.